

Pregled sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Bosnu i Hercegovinu u drugoj polovini 2021. godine

Pripremila: *Elma Veledar-Arifagić, advokat i saradnik AIRE Centra*

Druga polovina 2021. godine nije donijela značajne novine u pogledu predmeta u kojima je u odnosu na Bosnu i Hercegovinu (BiH) odlučivao Evropski sud za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP ili Sud). Sud je donio 5 presuda i 6 odluka o dopustivosti u odnosu na BiH.^[38]

Navedene presude je donijelo Vijeće sastavljeno od troje sudija. Presude pokreću pitanja prava na zaštitu prava na pravično suđenje iz člana 6 stav 1 i člana 1 Protokola br. 1 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (u daljem tekstu: EKLJP ili Konvencija), bilo povodom neizvršenja domaćih presuda ili prekomjerne dužine postupka u vezi sa članom 6 stav 1. Iz ovoga se može zaključiti da u odnosu na BiH sve više raste broj presuda koje ukazuju na sistemski problem kako neizvršavanja ili prekomjernog kašnjenja u izvršavanju pravosnažnih sudskih presuda tako i dužine trajanja postupaka koji se ne mogu smatrati razumnim.

Donesenim odlukama Sud je u najvećem broju predstavke brisao s liste slučajeva iz razloga što je zaključena nagodba u postupku pred Sudom ili su predstavke pokrenule pitanja o kojima je Sud već odlučivao i nije utvrdio povredu prava. Jedna odluka se odnosi na utvrđenje da je došlo do zloupotrebe prava na pojedinačnu predstavku, kojima se predstavke brišu s liste predmeta Suda. U narednom dijelu ukratko će biti predstavljene presude, kao i spomenute odluke Suda.

Presude

U presudi *Omerbašić i drugi protiv BiH*^[39] podnosiocima predstavke su se žalili zbog neizvršavanja domaćih sudskih odluka donesenih u njihovu korist. Kao i u prethodnim presudama koje su pokretale identična pitanja, Sud je ponovo istakao da se izvršenje presude koju je donio bilo koji sud mora smatrati sastavnim dijelom „suđenja“ u smislu člana 6, kojom prilikom se Sud pozvao na svoju praksu u pogledu neizvršavanja ili kašnjenja u izvršenju konačnih domaćih presuda, te istakao da smatra da odluke o kojima je riječ predstavljaju „imovinu“ u smislu člana 1 Protokola br. 1. Također, podsjetio je na presude *Spahić i drugi protiv BiH*, te *Kunić i drugi protiv BiH i 15 drugih*, u kojima je utvrdio povredu u odnosu na pitanja slična onima u predmetnom slučaju. S obzirom na ovo, Sud je zaključio da u predmetnom slučaju vlasti nisu uložile sve potrebne napore kako bi u potpunosti i pravovremeno izvršile odluke donesene u korist podnosiocima predstavke, usljed čega je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije i člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju. Pozvavši se na dosadašnju praksu, Sud je smatrao opravdanim dosuditi naknadu nematerijalne štete u iznosu od po 1.000 eura, uz naknadu troškova postupka.

[38] Iako je Sud donio 5 presuda, ovaj pregled sadrži prikaz samo dvije, jer je prethodni broj *Pravne hronike*, broj 14, prikazao tri presude donesene do 31.08.2021. godine, iz kojeg razloga su pred vama prikazi dvije presude donesene u periodu od 01.09.2021. do 31.12.2021. godine.

[39] *Omerbašić i drugi protiv BiH*, predstavka br. 4359/19 i 4 druga, presuda od 02.12.2021. godine.

Druga presuda^[40] također pokreće pitanja iz člana 6 stav 1 Konvencije, a koja se odnose na prekomjernu dužinu parničnih postupaka o kojima je Sud utvrdio nespojivost sa zahtjevom o „razumnom roku“. Ističući da se ne radi o jedinstvenom predmetu, Sud je ponovio da se opravdanost dužine postupka mora ocijeniti u svjetlu okolnosti predmeta i u odnosu na sljedeće kriterije: složenost predmeta i postupanje aplikanata i relevantnih organa vlasti, te je naglasio da je već ranije utvrdio povredu u pogledu pitanja sličnih onima u predmetnom slučaju. Dakle, imajući u vidu svoju praksu po ovom pitanju, Sud je smatrao da je u predmetnom slučaju dužina postupka bila prekomjerna te da nije zadovoljila kriterij „razumnog roka“, zbog čega je utvrđena povreda člana 6 stav 1 Konvencije i dosuđena naknada nematerijalne štete u iznosu od 2.400 eura i 1.600 eura.

Odluke

U odluci *Slobodan Jakovljević protiv BiH*^[41] sud je spojio 12 predstavki, s obzirom na sličan predmet koje su pokrenule, te je Sud smatrao primjerenim da ih ispita zajedno u jednoj odluci. Naime, podnositelji predstavke su se žalili prema članu 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju zbog nemogućnosti da vrate u posjed svoje prijeratne stanove u BiH. Iz dostavljene dokumentacije proizlazi da je pravo podnositelja predstavke na stan uspostavljeno od strane vojnih vlasti u Srbiji. Uslov za sticanje ovog prava je bilo odricanje od prava na prijeratni stan u BiH, što je Sud još u odluci *Aleksić protiv BiH* iz 2015. godine konstatovao. U skladu s tim, činjenica da nekima od podnositelja predstavke još uvijek nije dodijeljen stan u Srbiji nije za Sud bila od značaja. Također, Sud je cijenio i da su u skladu s odlukama Ustavnog suda BiH donesenim u njihovu korist podnositelji predstavke koji su otkupili svoje stanove u BiH imali pravo na pravičnu naknadu. Sud je u ovoj odluci pojasnio i historijska događanja koja su dovela do predstavki kakva je ova. Naime, kada je BiH proglasila nezavisnost, podnositelji predstavke su bili zaposleni u Jugoslovenskoj narodnoj armiji (JNA), a kako su bili stacionirani na teritoriji BiH, tu su im i stanovi bili dodijeljeni. Neki aplikanti su otkupili svoj vojni stan neposredno prije početka rata (1992.-'95.), dok drugi to nisu učinili. O obje situacije Sud je raspravljao i odlučio u predmetima *Đokić protiv BiH i Mago i drugi protiv BiH*. Kao i u navedenim predmetima, svi podnositelji predstavke su napustili svoje stanove kada je počeo rat i pridružili se stranim oružanim snagama. Iz tog razloga su njihovi zahtjevi za povrat stana odbijeni nakon rata u skladu sa Zakonom o prestanku primjene zakona o napuštenim stanovima iz 1998. godine. Također, Ustavni sud BiH je utvrdio povredu prava aplikanata na mirno uživanje u posjedu njihovih prijeratnih stanova te utvrdio da se onima koji su otkupili svoj vojni stan prije rata, kao i onima koji to nisu učinili ali nisu stekli vojni stan u drugoj državi, mora dodijeliti pravična naknada, bez obzira na stav Ustavnog suda BiH da nije bilo nesrazmjerno odbiti njihov zahtjev za povrat stana. Iz tih razloga je Sud odbacio predstavke kao očigledno neosnovane u skladu sa članom 35 stavke 3(a) i 4 Konvencije.

Druga odluka Suda u odnosu na BiH^[42] je donesena na osnovu predstavke kojom se podnositelj predstavke žalio na osnovu člana 1 Protokola br. 1 zbog pravnog režima koji se primjenjuje na njegov stan, a posebno zato što nije bio u mogućnosti da naplati pravičnu kiriju od porodice koja se smatra zaštićenim stanarima prema Zakonu o zakupu stana iz 2015. godine. Sud je istakao da je prije ovog u brojnim drugim predmetima koji se odnose na šeme kontrole zakupnine utvrdio povredu člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju; međutim, Sud je ocijenio da se ovaj predmet razlikuje od njih. Naime, otac podnositelja predstavke je predmetni stan stekao od treće strane 1970. godine i bio je potpuno

[40] *Stojanović i Jusufović protiv BiH*, predstavka br. 11207/20 i 23081/20, presuda od 16.12.2021. godine.

[41] *Slobodan Jakovljević protiv BiH i 11 drugih predstavki*, predstavka br. 9544/12, odluka od dana 14.12.2021. godine.

[42] *Esad Fejzagić protiv BiH*, predstavka br. 28416/19, odluka od dana 20.12.2021. godine.

svjestan da je stan bio opterećen ograničenjima kada ga je kupio. Prema mišljenju Suda ova okolnost se ne može staviti na teret vlasti, s obzirom da je ova činjenica nesumnjivo bila poznata u vrijeme kada je prednik podnositelja predstavke bio uključen u pregovore o cijeni prilikom kupovine stana. Nadalje, podnositelj predstavke nije pokazao da je njegov otac imao legitiman razlog vjerovati da će ograničenja koja opterećuju stan biti uklonjena nakon što ga on kupi (niti je razumno mogao očekivati da će šema kontrole zakupnine biti ukinuta ubrzo nakon kupovine stana). Konačno, Sud je naglasio da podnositelja predstavke ništa ne sprječava da proda stan. Iz tih razloga je Sud utvrdio da je predstavka očigledno neosnovana i da se mora odbaciti kao nedopustiva u skladu sa članom 35 stavke 3(a) i 4 Konvencije.

Sud je u dva predmeta brisao predstavke sa liste slučajeva iz razloga što su ili bile zaključene sudske nagodbe s tuženom državom^[43] ili iz razloga što su se podnositelji predstavke žalili u vezi s neizvršavanjem domaćih odluka protiv Federacije BiH^[44]. Naime, u potonjim predmetima, tužena država je obavijestila Sud da je Federacija BiH dana 8. aprila 2021. godine uvela akcioni plan u cilju osiguranja izvršenja svih domaćih presuda koje su obuhvaćene predstavkama. U planu je stajalo da će sve presude biti izvršene, hronološkim redom, do 2030. godine. Iako se podnositelji predstavki s tim nisu složili te su naveli da je rok koji je određen za izvršenje nerazuman, Sud je naveo da je već ranije u drugim predmetima utvrdio da su konačni rokovi za izvršenje, kao što su 2041., 2032., 2040. i 2032., prihvatljivi, te da nema namjeru da zauzima drugačiji stav.

Jedna predstavka je odbačena zbog zloupotrebe prava na podnošenje predstavke^[45], iz razloga što stranke nisu obavijestile Sud da su presude u njihovu korist izvršene, a povodom čega su pokrenuli postupak pred Sudom.

Sve presude i odluke Suda su javno objavljene i dostupne u Bazi sudskih presuda i odluka Suda – HUDOC baza (<https://hudoc.echr.coe.int>), na engleskom i francuskom jeziku kao službenim jezicima ESLjP-a, a prevodi navedenih presuda i odluka dostupni su i na stranici Ureda zastupnika Vijeća ministara pred ESLjP-om (http://www.mhrr.gov.ba/ured_zastupnika/odluke/default.aspx?id=170&langTag=bs-BA).

[43] *Sreten Žarić i drugi protiv BiH*, predstavka br. 24377/20, odluka od 25.11.2021. godine

[44] *Anđa Ćavar i Ibrica Puce protiv BiH, Ljubica Jurić i Borka Šunjić protiv BiH*, predstavke br. 12371/21 i 18563/21, odluka od dana 09.12.2021. godine

[45] *Kenan Bučuk i drugi protiv BiH i tri druge predstavke*, predstavka br. 25397/20, odluka od dana 01.07.2021. godine.